

LEVEN IN ARMOEDE

Enkele gevolgen voor ouders en kinderen

Armoede, zeker als het lang duurt gaat gepaard met onzekerheid en stress, zowel bij ouders als kinderen. Veel van hun energie gaat naar het overleven in moeilijke omstandigheden. Het gaat niet alleen om zorgen, maar kan ook gaan om gevoelens van falen, schuld en incompetentie. Sommige manieren om met stress om te gaan, maken de problemen nog groter; bijvoorbeeld het zoeken van afleiding door dingen te kopen, waardoor iemands schulden nog groter worden.

Er zijn bij gezinnen in armoede vaak meer onvoorspelbare gebeurtenissen en stressfactoren aanwezig waardoor de band tussen ouders en kind onder druk kan komen te staan. De stress leidt vaak tot spanningen, ruzies en een minder ondersteunende opvoeding. Armoede is een risicofactor voor kindermishandeling, jeugdcriminaliteit en voortijdig school verlaten. Amerikaans onderzoek (Luby et. al., 2013) laat zien dat kinderen die in hun eerste jaren in armoede leefden in de basisschoolperiode een minder goede hersenontwikkeling hadden. Armoede leidde tot minder ondersteunend opvoeden door de ouders en het in grotere mate meemaken van stressvolle levensgebeurtenissen.

Voor ouders in armoede kan de school veraf lijken. In de overlevingsmodus waarin zij vaak zitten is dat hun prioriteit niet. Ouders tobben, moeten (onmogelijke) keuzes maken; tussen een reparatie van een fiets om naar school te gaan of voldoende beleg op de boterham. Tussen een kapotte broek vervangen of het betalen van de schoolreis.

Veel van de kinderen maken zich zorgen over de geldproblemen thuis, één op de drie kinderen zelfs elke dag (Steketee, 2013). Ze zijn ongerust of er nog wel genoeg geld is om eten te kopen of bang om uit huis te worden gezet. Dit kan leiden tot klachten zoals hoofdpijn, buikpijn of vermoeidheid. Veel kinderen hebben het gevoel dat ze niets aan hun situatie kunnen veranderen. Ze voelen schaamte, jaloezie of uitsluiting omdat hun leeftijdgenoten veel meer hebben en kunnen doen. Ook kunnen ze verdriet of woede voelen als hun ouders hen steeds dingen ontfeggen. Sommige kinderen nemen de zorgen van hun ouders over.

Ouders en kinderen kunnen zich alleen voelen: dingen die voor andere mensen vanzelfsprekend zijn kunnen zij niet doen, waardoor ze zich anders /buitengesloten gaan voelen. In verhouding zijn deze gezinnen veel geld kwijt aan vaste lasten, waardoor er geen geld is voor:

- goede gezondheid (medicijnen, gevarieerd of genoeg eten, sporten)
- goede behuizing (tochtige en vochtige, koudere huizen, geen of slecht bed)
- goede educatie (aanschaf boeken/ fiets/ materialen, bijles, ontwikkelen specifieke talenten, etc.)
- ontspanning

Voor kinderen betekent dit bijvoorbeeld dat zij:

- allerlei ervaringen missen die belangrijk zijn voor hun sociale en emotionele ontwikkeling
- minder vriendjes en vriendinnetjes hebben en ze niet mee naar huis durven/ mogen/ kunnen nemen om te spelen
- zich schamen
- de neiging hebben hun ouders te ontzien.
- problemen vaak feilloos aanvoelen en zelf 'oplossingen' bedenken waarbij ze zichzelf wegcijferen. Kinderen zijn heel loyaal aan ouders.

Bronnen:

Luby, J., Belden, A., Botteron, K., Marrus, N., Harms, M., Babb, C., Nishino, T., Barch, D. (2013). Jama Pediatrics online 167 (12): 1135-1142.

Steketee, M., Nederland, T. , Mak, J. van der Gaag, R., van Bommel, M., Roebroek, L., van der Eerden, S., van den Toorn, J., Smits, J. en E. van Waesberghe (2013). Kinderen in armoede in Nederland. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vanhee, L. (2007), 'Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief'. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

